

kalium qalır. Bu isə həmin sahələrdə yüksək məhsul alınmasına və torpağın münbitliyinin qorunmasına nail olmağa imkan verir.

Taxıl bitkilərinin səpin müddətləri və normaları. Təsərrüfatlarda bir çox illər ərzində səpin normalarının və müddətlərinin məhsula təsirinin öyrənilməsi ilə əlaqədar işlər aparılmışdır. **Son vaxtlar payızlıq bitkilərin hər m² sahəsində 329 toxum cücərtisinin olması, yaxud şumun hektarına 140 kq toxum səpilməsi məsləhət görülür.** Belə hesab edilir ki, bu norma qəti deyil və onu hər hektar şuma 100 kq-a, yaxud 1 m² sahənin toxum cücərtisini 240-a çatdırmaq lazımdır. Bu normaya keçməkdən ötrü səpin üsulunu dəyişmək lazımdır. Bərabər səpin aparmaqdan ötrü səpələmə əkini keçirmək, dənələr arasında bərabər məsafə olmasına riayət etmək lazımdır.

Torpaqda humus aşağıdakı hallarda itirilir:

- **daxil olan bitki qalıqlarından humusun yenidən əmələ gəlməsinə nisbətən minerallaşmanın üstünlüyə malik olması**

- **dərin şumlamaqla az humuslu aşağı qatlardakı torpaqların üst qatlardakı torpaqlara qarışdırılması**
- **sahələri yandırmaqla güləş və digər bitki qalıqlarının məhv edilməsi**
- **üzvi gübrələrdən istifadə edilməməsi**
- **torpaqların eroziyası**
- **əkin sahələrində çoxillik ot bitkilərinin əkilməməsi, yaxud az miqdarda əkilməsi.**

Vaqif Quliyev,

kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

İkinci Kənd Təsərrüfatının İnkişafı və Kreditleşdirilməsi Layihəsi

“Masallı Regional Məsləhət Mərkəzinin fəaliyyəti”

Layihə
Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi Yanında Kənd Təsərrüfatı Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi tərəfindən maliyyələşdirilir.

İcraçı: Aqro-Məsləhət Qeyri Hökumət Təşkilatı

Ünvan: Bakı, C.Cabbarlı 40.
Tel/faks 498188, 5967018.

“Köser” mətbəəsində çap olunmuşdur. Sayı 5000.

**Küləş çox gözəl
üzvü gübrədir**

Bakı-2010

Əkinçilik sistemində xüsusən qarın az yağdığı, lakin güclü küləklər əsdiyi qış aylarında hündür kövşənliyin aqrotexniki rolu çox böyükdür. Kövşənli sahələrdə başqa sahələrə nisbətən iki-üç dəfə artıq qar toplanır. Hamar və nisbətən sıx kövşənlik ilk qar düşəndən onu bütün sahə boyu saxlayır, onun küləklər tərəfindən sovrulub aparılmasının qarşısını alır. **Bu isə sonralar nəmliyin bərabər paylanması, torpağın dərin donmasının və xırda torpaq hissəciklərinin küləklə aparılmasının qarşısını almaq üçün çox vacibdir.** Qar az düşən qışlarda kövşənliyin üstünlüyü xüsusilə böyükdür. Kövşənlikdə qar ilk günlərdən hamar durur, dondurma şumunda isə xırda talalar kimi görünür. Kövşənlik nə qədər hündür olarsa, bir o qədər çox qar toplayar.

Leysan yağışlar, qar suları və küləklərin torpağı aşındırması onun eroziyası adlanır. Maili və hətta yatmış kövşənlik yerüstü torpaq qatında küləyin gücünü azaldır, amma bu göstəriciyə görə dik duran, sıx və hündür kövşənlik daha yaxşı nəticələr verir.

Torpağı hazırlamaq hər iş növünün daha diqqətlə yerinə yetirilməsini və onların yerinə yetirilmə vaxtının düzgün seçilməsini tələb edir. Bütün işlər yetişmiş torpaq üzrə aparılmalıdır. Torpaqda gedən prosesləri humus qatını qorumaq və artırmaqdan ötrü, yaxşı bilmək və onları idarə etməyi öyrənmək lazımdır. Başlıca məqsəd torpağın düzgün hazırlanması, onun eroziyadan müdafiəsi, su rejiminin yaxşılaşdırılması və əlaqlarla mübarizədən ibarətdir. Bu zaman humusun qorunması da təmin olunur.

Su itkisinin qarşısını almaqdan ötrü torpağın üst qatı hamarlanmalı və kifayət qədər möhkəm olmalıdır ki, külək əsəndə nəmliyin üst qatdan buxarlanmasının qarşısı alınsın. Yazda torpağın üst qatının quruduqdan sonra hamarlanması da bununla əlaqədardır. Uzunmüddətli quraqlıq dövründə suyun yeganə mənbəyi onun torpağın dərin qatlarındakı ehtiyatlarıdır. Bitkilər onların xeyli hissəsini veqetasiya zamanı istifadə edirlər.

Küləş çox gözəl üzvi gübrədir.

Torpaqda üzvi maddələrin artırılmasından ötrü küləş ehtiyat mənbəyidir. Bütün yazlıq və payızlıq bitkilər kombaynlarla yığılır. Küləş humusun əmələ gəlməsindən ötrü karbon tərkibli materialdır və bitkilərin hava qidalanmasının yaxşılaşdırıcı karbon qazının mənbəyidir. Bundan başqa, o, torpaqdakı rütubəti qoruyub saxlayır ki, bu da quraqlıq şəraitində yaxşı məhsul əldə etməyin başlıca amilidir.

Yaz-yay dövründə açıq rəngli küləş günəş şualarının qaytarıcısına çevrilir. Quraqlıq illərində küləş mulçasının altında bitkilər qara torpağa nisbətən quraqlığa daha yaxşı dözür. Qış dövründə bərabər paylanmış küləş qar örtüyü ilə bərabər torpağı donmaqdan qoruyur. Torpağa verilən 1 t xırdalanmış küləş 8,5 kq azot, 3,8 kq fosfor, 13 kq kalium və xeyli miqdarda mikroelementlər əmələ gətirir. Küləş verilməsi və onun torpaqda qalan qalıqları sayəsində təsərrüfatlarda kənd təsərrüfatı bitkilərinin yığımından sonra sahənin hər hektarında orta hesabla 100 kq-a qədər azot, 40 kq fosfor, 150 kq